

Nå, hvor er nu nummeret. 001 34254... [ring, ring]

— Hallo, det er Sam. Jeg er ikke hjemme lige nu. Læg dit navn og nummer efter tonen, og så ringer jeg tilbage til dig.

Åh nej, han er ikke hjemme. Jeg må prøve det mobilnummer, jeg fik. 001 234324...

— Ejeren af den mobiltelefon, De har prøvet at få fat i, er enten ikke ved sin telefon. Eller også er han udenfor området. Ring op igen senere.

Det er løgn, han er der ikke. Jeg vidste, at det var for godt til at være sandt. Okay, jeg må prøve igen om lidt. Han må jo vide, at vi har et interview nu!

001 34254... [ring, ring]

— Hallo.

Ja, hallo, er det Sam Raimi?

— Ja, det er.

Det er Christian Christensen fra Danmark.

— Åh goddag, hvordan har De det?

Jeg har det fint tak, og dig?

— Fint tak, har vi et interview planlagt lige nu?

Øh, ja, det har vi.

— Okay, fint. Jeg er lige ved noget. Mit barn er i mine arme. Gav de Dem også mit biltelefonnummer?

Ja, de gjorde. [Hvad nu?]

— Godt, jeg er i den bil om ca. 10 minutter. Kan vi gøre det dér?

Ja, selvfølgelig kan vi det. Jeg ringer tilbage til dig om 10 minutter. [Jeg tør vædde med, at han ikke er der!]

— Okay, tak *sir!*

Farvel.

— Farvel

Nogenlunde sådan forløb de første par minutter af mit telefoniske 'forhold' til den amerikanske filminstruktør Sam Raimi. Interviewet med Raimi, som jeg har beundret, siden jeg så hans første film 'Evil Dead' engang midt i 80'erne, var en fugtig drenge-drøm, der gik i opfyldelse. Så det var ikke så få mere eller mindre skuffede, forskræmte og lettere sure tanker, som løb gennem mit hovede, inden jeg endelig fik fat i manden (der iøvrigt er et helt utroligt høfligt menneske) over hans mobiltelefon.

Sam Raimi, der i dag er 33 år, startede sin karriere som instruktør for alvor i 1982, da hans første spillefilm, 'Evil Dead' optaget på 16mm, blev vist på filmfestivalen i Cannes. 'The most ferociously original horror film of the year', udtalte en imponeret Stephen King, der allerede dengang var at regne blandt verdens største gyserforfattere. Så det var en ikke helt upåvirket 20-årig Sam Raimi, der så King mellem publikum til en af forevisningerne af 'Evil Dead'.

— Det var skræmmende, fordi jeg havde været Stephen Kings største og mest trofaste fan i mange år på det tidspunkt. Jeg havde læst alle hans bøger, 'Carrie', 'The Shining' etc. At se ham komme ind til screening'en på Cannes Filmfestivalen var en drøm. Og han kunne lide den, jeg kunne ikke tro det. *It was a mindblowing experience* — som at møde præsidenten.

I telefonen griner Sam Raimi ved tanken.

Siden de gyldne dage i Cannes har Raimi lavet fire film, som alle er blevet beundret og berømmet for især deres opfindsomme og anarkistiske kameraarbejde, og nu er han biografaktuel i Danmark med den femte, hans hidtil største opgave som instruktør, westernpastichen 'De hurtige og de døde', med Sharon Stone, Gene Hackman, Russell Crowe og Leonardo DiCaprio i hovedrollerne.

Men det hele startede for mange år siden, da en ung Raimi og hans to brødre (der også er i filmbranchen) stadig var små.

— Vi havde hver vores interesse, der bragte os til filmen. Jeg blev selv interesseret via de hjemmevideoter, som vores far lavede, da jeg var barn. Han plejede at lave 16mm film af vores fødselsdagsfester og familiebegivenheder og viste dem så i kælderens. Jeg så fx børnene komme til min fem års fødselsdag, så forlod de festen, og pludselig var de igen til festen og pustede lysene ud på lagkagen. Og det skete slet ikke i den rækkefølge. Jeg syntes, det var fascinerende, at man kunne indfange virkeligheden, omarrangere den og så afspille den — en utrolig tidsmaskine. Hvad angår Ted, så tror jeg, at han blev interesseret i film pga. sin forkærlighed for skuespil. Han optrådte altid i skolestykker, og tanken om at optræde på film var så det næste skridt. Og så min bror Ivan. Lægen, var altid forfatteren. Han skrev noveller, digte og manuskripter, og jeg tror, at jeg på en måde trak ham ind i filmbranchen, fordi jeg havde brug for hjælp til mange af mine film — og han var den bedste forfatter, jeg kendte på det tidspunkt.

Gennem sin barndom og ungdom i Detroit brugte den lille Sam tiden på at lave 8mm småfilm sammen med vennerne i nabolaget. I gymnasiet mødte han den senere stjerne i tre af sine film, Bruce Campbell, og de lavede flere film sammen i de følgende år. Men det hele tog rigtig fart, da Raimi som litteratur- og historiestuderende på Statsuniversitetet i Michigan mødte Robert Tapert, der er producent på grundlagte Raimi produktionsselskabet Renaissance Pictures, som senere har produceret flere spillefilm ('Hard Target', 'Time Cop') og tv-serier ('M.A.N.T.I.S.', 'Darkman').

Det var også som studerende, at Raimi blev venner med de senere så berømte Coen-brødre, Joel og Ethan ('Barton Fink', 'Det store spring'), og skuespillerinden Frances McDormand ('Blood Simple' — et nemt offer). Igen lavede de flere film, og Joel var bla. med-klipper på 'Evil Dead'. Siden har deres samarbejde og venskab udviklet sig en del: The Coens skrev manuskriptet til Raimis tredje film, komedien 'Brdr. Mord', sammen med Raimi, mens Raimi var medforfatter på Coen-brødrenes seneste film, 'Det store spring'. Raimi har haft cameo-roller i brødrenes 'Millers Crossing — dødens ekko' og 'Det store spring'. Og han har ikke andet end ros tilovers for sine to dygtige venner.

— De har haft en stor indflydelse på mig, og jeg har et godt venskab med dem. Faktisk er de nogle af mine favorit-filmmagere. De er opfindsomme, perfektionistiske, og de ønsker at lave en høj kvalitet film. De kender ikke meningen med ordet kompromis.

Den første film, det lille selskab, producerede var en halv times 8mm gyser, 'Within the Woods' ('78), der optaget med venners hjælp på en weekend skulle være et værktøj til at skaffe penge til en rigtig spillefilm. Det lykkedes, og fire år senere var 'Evil Dead' en realitet, selvom budgettet på 375.000\$, var en stor mundfuld for de unge og forholdsvis uerfarne talenter.

Men hvad er det så for en film, selveste Kongen af Gyserland synes er så fantastisk?

'Evil Dead' handler om fire unge mennesker, der tager på tur til en afsidesliggende hytte i en mørk skov. Her finder de en bog, 'Book of the Dead', indeholdende nogle magiske remser, der ved oplæsning 'vækker' en brutal og ond kraft, *the evil dead*, som er ude på at dræbe alt og alle i sin nærhed. Og så hædes der eller på af blod, indvolde, monstre og afhugne og -revne lemmer.

Filmen er en lang brutal voldtægt af sanserne. Hele tiden cirkler kameraet rundt om personer, ud af vinduer, under gulvbrædder og fræser rundt i skovbunden, når vi befinder os på ryggen af den onde

kraft. Det er helt utroligt, hvor det kamera befinder sig, og det er da også primært gennem sit yderst opfindsomme visuelle talent, at Raimi scorer point. For plottet og skuespillerpræstationerne er ikke ret meget i sig selv.

Til filmen var det nødvendigt for Raimi at opfinde helt nye former for kameraføring og -brug, fx *RamOcam*.

— RamOcam brugte jeg primært i 'Evil Dead'-filmene. Det bliver fx brugt i scenen [i 'Evil Dead 2'], hvor kameraet braser gennem bilen. En Oldsmobile, en af de bedste biler nogensinde lavet. Kameraet bliver placeret på en rambuk, en 30 fod lang stålbjælke, og den suser mod bilens bagrude, braser gennem ruden, gennem bilens indre, ud gennem forruden og ud over køleren på bilen. Et apparat primært udviklet for at fange synsvinklen fra den onde kraft. For at give publikum indtrykket af, at det kan bevæge sig, som vi ikke kan, eller som noget andet dyr vi kender. Det var ikke hæmmet af tyngdekraften, eller nogen anden normal naturlov og motivation.

Det er også i 'Evil Dead', at vennen og skuespilleren Bruce Campbell finder sin niche på det jobhungrende hollywood'ske arbejdsmarked: Han bliver simpelthen Sam Raimis marionet, for ikke at sige kludedukke, der kan tæskes, bankes og slås på efter forgodtbefindende. Raimi har selv senere udtalt, at han får de bedste resultater ud af Campbell, ved at trænge ham op i et hjørne og så prikke og slå ham med en stor kæp til, han reagerer.

Og kæppen må have været stor i deres næste samarbejde, 'Evil dead 2', som fik premiere i '87.

I opfølgeren til 'Evil Dead' fokuserer Raimi virkelig på Campbell og hans besværligheder med skurken i skoven. 2'eren er nemlig mere en genindspilning af 1'eren end en egentlig efterfølger. Det skyldes, at Raimi efter en moderat succes med 'Evil Dead' pludselig havde et større budget at arbejde med og på den måde fik muligheden for at korrigere de fejl, han havde lavet i 1'eren. Og det større budget er udelukkende spenderet på de tekniske sider af filmen. 'Evil Dead 2' er på sin vis en bedre film end forgængeren. Det skyldes ikke kun det større budget, men det faktum, at hvor 'Evil Dead' var rendyrket ondskab og gyser, så er 'Evil Dead 2' en parodi på sig selv. Nu er vægten lagt på alt det sjove, man kan få ud af at styre en kludedukke (Campbell) rundt i en hjemsøgt hytte i en mørk skov.

Fx bliver Campbells ene hånd besat af the evil dead og begynder at smadre tallerkner i hovedet på sin ejermænd, for så, da han ligger

HANS FILM ER FYLDT MED UNDERLIGE, SKÆVE OG VILDT OPFINDSOMME KAMERAVINKLER, OG HAN HAR FÅET SIG EN FANSKARE, DER UTÅLMODIGT VENTER PÅ HANS NÆSTE FILM HELE TIDEN. NU HAR HAN LAVET EN WESTERN, 'DE HURTIGE OG DE DØDE', SAMMEN MED SHARON STONE OG GENE HACKMAN. CHRISTIAN MONGGAARD CHRISTENSEN HAR TALT MED SAM RAIMI, SOM ER EN AF DE MEST SPÆNDENDE OG NYSKABENDE INSTRUKTØRER FOR ØJEBLIKKET.

Sharon Stone, som er medproducent på 'De hurtige og de døde', og Sam Raimi mellem optagelserne

vilde eksplosioner, svimlende kameratur og snedigt udtænkte *special effects* gør filmen værd at se.

Belært af erfaringerne med 'Darkman' — hans hidtil største succes, hvilket vel må tilskrives filmens mere *mainstream*-udseende — besluttede Raimi at gå et skridt tilbage og lave endnu en film i 'Evil Dead'-serien, 'Army of Darkness' ('92) — på et mindre budget end 'Darkman', men større end 'Evil Dead 2'. Alligevel lykkedes det ikke Raimi at bevare kontrollen over filmen, og den apokalyptiske slutning blev klippet om til en mere positiv og opmuntrende — muligvis grunden til, at Nordisk Film besluttede, omend for en kort bemærkning, at sende filmen ud i de danske biografer, i stedet for som oprindeligt besluttet kun på video. Men de danske anmeldere var ikke rare ved filmen — bla. kaldte Politikens anmelder, Bent Mohn, 'Army of Darkness'

bevidstløs, at forsøge at kappe sig selv af med en kødøkse. Men Campbell vågner først og kapper selv hånden af, som derefter drillende fræser hytten rundt med en mere og mere frenetisk og hysterisk Campbell i hælene. Det er vanvittigt, absurd og afsindigt morsomt. Især da Campbell stopper op et øjeblik for at undre sig over at dagligstuen med indhold — bornholmerur, jagttrofæ og gyngestol — begynder at rågrine ad ham, indtil han selv, med vanviddet lysende ud af øjnene, falder ind.

Senere monterer han en motorsav for enden af armstumpen og begynder fnisende at partere sin kæreste, som også er blevet offer for den onde kraft. Selvfølgelig går det ikke uden problemer — det er utroligt, hvad et afhugget hoved er istand til.

'Evil Dead 2' er en af de sjoveste film, jeg nogensinde har set — og som i 1'eren er kameraarbejdet aldeles hæsblæsende og genialt, og splattereffekterne mange og effektive. Men plottet skal man lede længe og grundigt efter.

Efterhånden fik det mere etablerede Hollywood øjnene for det visuelle talent, og Raimis næste projekt (vi springer let og elegant henover den kiksede komedie 'Brdr. Mord'), 'Darkman', produceres af Universal. Noget Raimi til en vis grad kommer til at fortryde.

— Det er altid skuffende, når man har en vision, men ikke *final cut*. Men jeg er ikke en magtfuld instruktør i Hollywood, og jeg har ikke enden til at forlange *final cut* på en studiefilm. Man er virkelig nødt at være en stor pengemaskine, og mine film har aldrig været pengemaskiner *overhovedet*. De er rettet mod en anden slags publikum, et mindre publikum. Forhåbentlig synes de, at filmen er god, men jeg har aldrig lavet de bredt appellerende film, som Hollywood er så berømt for.

Alligevel har Raimi fået meget ud af historien om videnskabsmanden (Liam Neeson), som bliver offer for en brutal forretningsmands skumle planer. Han vansires frygteligt, og hele hans personlighed og fysik forandres med skizofreni og superkræfter til følge.

Det er ikke en horror-film, men nærmere et kærlighedsdrama, der ligger sig op ad historien om den ligeså splittede 'Batman' og beretningen om Baron Franksteins letsindige omgang med Guds skabninger. Filmen lider dog stadig under en noget svag historie, men det er som om Raimi har følt mere for sine personer denne gang, og har forsøgt at give dem en 'rigtig' personlighed. At det også er 'rigtige' skuespillere, Liam Neeson som videnskabsmanden og Frances McDormand som hans elskede, der har hovedrollerne, hjælper en del. Men det er i filmens action-sekvenser, at Raimi for alvor kommer til syne. Alene de

for 'sygt vås' i en misforstået og tåbelig tre-liniers anmeldelse.

Godt nok er 'Army of Darkness' det svageste led i 'Evil Dead'-serien, men den har absolut sine helt forrygende kvaliteter. Filmen starter, hvor 2'eren stoppede: Bruce Campbells person, Ash, er pga. den onde kraft havnet i Middelalderen, hvor han næsten mister livet til nogle besynderlige brøndemonstre, da de lokale tror, han tilhører fjenden. Men takket være motorsaven og en fremsynet troldmand redder han livet, og bliver sendt ud for at slås mod de frygtelige *deadites*, samtidig med at han skal finde 'The Book of the Dead', som er det eneste, der kan sende ham tilbage til sin egen tid.

Undervejs når han at blive forelsket, slås mod sit eget onde jeg, der vokser ud af hans skulder, blive banket i en tro kopi af 'Gullivers rejse' af en masse små Ash'er. Og sidst, men ikke mindst, får han høvl af de dødes bog, der selvfølgelig findes i flere ondsindede og modbydelige versioner.

Måske burde man få medlidenhed med Ash, men han har udviklet sig til en ulideligt selvoptaget og ubehøvlet personage, der er ligeglad med alle andre end sig selv, og derfor gør det godt, hver gang han bliver banket til lirekassemand.

Rent effektmæssigt er 'Army of Darkness' den mest imponerende af de tre film, men indimellem bliver det for meget, selvom det som oftest er hyldende morsomt. Samtidig er det også den mest mainstream. Et faktum Raimi selv forklarede således kort før filmens USA-premiere:

'Den har en bedre historie end 'Evil Dead'-filmene, men den er ikke så plot-tung som 'Darkman'. Den er ikke ligeså tam som 'Darkman', og ikke så vild eller ekstrem som 'Evil Dead'-filmene. Vi bytter en masse indvolde ud med komik.'

På trods af filmens mere komiske islæt og brede appeal blev den ingen stor succes. Hvilket måske skyldes, at mange af Raimis *hardcore*-splatterhorror-fans syntes, han svigtede dem med en blodløs film.

— Det er på den måde, at man tager fusen på dem. Man får dem til at slappe af, og så kommer man hurtigt tilbage, og virkelig SKRÆMMER dem.

Raimi brøler gennem telefonen, griner og fortsætter mere roligt:

— Nej, jeg vil virkelig gerne lave endnu en horrorfilm, jeg elsker horrorfilm, men jeg vil ikke lave en splattet en. Jeg er ikke interesseret i indvolde mere, men jeg er interesseret i at skræmme bukserne af folk. Det vil jeg virkelig gerne, så jeg prøver at finde et godt horror-manuskript.

Og så var det måske nærliggende at filmatisere en Stephen King-bog.

— Jeg ville elske at filmatisere en King-bog. Min favorit er

'Ondskabens hotel', som jo allerede er lavet som film af Stanley Kubrick. 'Slutspil' er en anden af mine favoritter, men den er også allerede lavet. De fleste af mine favoritter er lavet, men han skriver stadig, så...

Siden 'Army of Darkness' har der været stille omkring Sam Raimi, mens hans produktionsselskab, som sagt, har været involveret i forskellige, ikke så succesfulde, spillefilm og tv-serier. Men nu er han endelig klar med endnu en film, der nok skal tage roven på mange af hans fans. Filmen, Raimis nok største og mest mainstream projekt til dato, er nemlig westernpastichen 'De hurtige og de døde'.

Men selvom det 'kun' er en western, så er den på mange måder alligevel yderst bemærkelsesværdig. For det første, er Sam Raimi hyret som instruktør af filmen af ingen andre end hovedrolleindehaveren Sharon Stone, der også er med-producent på filmen.

— Jeg var beæret over at blive hyret af hende, fordi jeg har været en stor fan af Sharon Stone siden 'Basic Instinct'. Det var den eneste film, jeg havde set hende i, og jeg syntes, at hun var dynamit. Og her var en stor chance for at fortælle en historie med så dynamisk en person som stjernen. Og jeg synes, at hun basalt set er en af de mest spændende kvinder i filmen i dag. Så jeg følte det som en stor mulighed og et stort ansvar at lave den bedste film, jeg overhovedet kunne.

For det andet, er det første gang, Raimi ikke selv har været involveret i manuskriptskrivningen, hvilket i starten var årsagen til megen tænkning.

— Det var skræmmende, fordi jeg tænkte, 'hvordan vil jeg være i stand til at instruere et manuskript, med mindre jeg kender det ud og ind?' Men jeg kan jo ikke påtvinge forfatteren min vision. Så jeg prøvede at forstå, hvad det var, han var ifærd med, og så absorbere det og gøre det til mit eget. Det var som at springe ned i en andens flod af idéer og så svømme med strømmen.

For det tredje satte både Raimi og Stone noget af deres løn over styr for at kunne få råd til at hyre Leonardo DiCaprio til en af hovedrollerne. Og på den måde blev Raimi smidt ind i et projekt, som fra starten slet ikke var hans, med et meget større budget, end han var vant til, og med megastjerner i hovedrollerne. Men han tog det med oprejst pande.

— Jeg er istand til at motivere Bruces præstation med et stykke træ, jeg kan slå ham med. Med Gene Hackman blev jeg bare nødt til at bruge en meget mindre pind.

'De hurtige og de døde' er en western i bedste spaghetti-tradition, og skal ifølge Raimi og manuskriptforfatteren Simon Moore ses som en kærlighedserklæring til de instruktører, som lavede westerns i 60'erne — især Sergio Leone.

Den handler om kvinden Ellen (Sharon Stone), der en blæsende og støvet eftermiddag rider ind i den lovløse by Redemption i sin jagt på hævn over sin faders morder. Inden længe havner hun i en duel-konkurrence om en masse penge, hvor hele det vilde vestens lovløse også deltager — lige fra pralhalsen Ace Hanlon (en lapset Lance Henriksen) til folset Gunnarson — svensk mester (spillet af vores egen Sven-Ole Thorsen).

Men byens gennemførte onde chef og hurtig-trækker, Herod (Gene Hackman), deltager også, ligesom hans søn, Kid (Leonardo DiCaprio), som bare forsøger at få sin fars respekt, melder sig.

Det bliver en blodig konkurrence, hvor Ellen efterhånden cirkler sig ind på sin fars banemand, og undervejs forelsker sig i en af Herods gamle kumpaner 'turned holy man' (Russell Crowe). Hvem, der stadig står på benene efter de imponerende og fantasifuldt iscenesatte skudduelle, skal forblive en hemmelighed, men siges skal det, at filmen formår at holde spændingen til det sidste.

Endnu engang må bifaldet gå til Sam Raimis formidable sans for ikke at gentage sig selv i sine film. Hele tiden formår han at forny både sig selv og de ellers mest ligefremme (og kedelige) skudvinkler — han havde løvrigt en ny idé til et kamera, som skulle bruges i 'De hurtige og de døde'.

— BlamOcam. Det var et apparat, jeg prøvede at udvikle, men som jeg aldrig fik optaget filmen med. Det gik ud på at slynge kameraet gennem luften. Farligt for skuespillerne, men for publikum ville det være som at sidde på en kugle, der affyres fra en pistol.

På trods af det manglende BlamOcam er filmen

alligevel fyldt med spændende nyskabelser. Der leges med for- og baggrunde, klipning og skudhuller, så selv den mest nøgterne må sande, at der, hvad angår kameraarbejde og teknik, ikke findes nogen over eller på siden af Sam Raimi.

Men så er det ikke kun i effektarbejdet, at 'De hurtige og de døde' lykkes. Manuskriptet, som godt nok ikke kan tilskrives Raimi, er bedre gennemarbejdet og sammenhængende end i hans tidligere film. Og der er kælet mere for personerne. Fx er Sharon Stones kvindelige Clint Eastwood troværdig og psykologisk interessant — hun er ikke bare en *gunslinger* på bersærkergang, men et følelse, tænkende og tøvende menneske, som forsøger at arbejde sig ud af sin sorg.

Selv forklarer Raimi filmens vellykkede og sammenhængende udseende således.

— Jeg er fascineret af de tekniske aspekter i film, selvom mine film er langt fra at være tekniske perfekte. Jeg bruger teknologien til at more og underholde publikum. Men i 'De hurtige og de døde' var skuespillerne vores styrke. Jeg gav dem lov til at foretage mere af historiefortællingen. Så lænede jeg mig tilbage og prøvede ikke at forbløffe publikum med effekter. I denne film er jeg altså mere for skuespillerne, mens jeg i tidligere film har være mere interesseret i de tekniske aspekter.

Good for you, Sam. Altså har det tildels været en fordel for ham at blive hyret til en større studiefilm.

— Foretrækker jeg at arbejde uafhængigt eller med et studie med en masse penge? For mig er det et valg ... begge dele har både for og imod. Med et studie er jeg istand til at bruge alle de penge, de har til deres rådighed, og jeg kan betale for kameraudstyr og dingener, som jeg måske ikke ville have råd til i en uafhængig film. Samtidig kan jeg hyre de bedste komponister, få en fed digital stereomixer og arbejde med de bedste teknikere, penge kan købe i Hollywood. Men modsat er jeg med en uafhængig film i stand til at fortælle hvilken som helst historie, jeg har lyst til. Og have den fulde kreative kontrol, selvom jeg ikke ville have de samme finansielle ressourcer til min rådighed.

På trods af sit ambivalente forhold til lav- og højbudget-film, har Raimi foretaget en tydelig udvikling gennem sin karrieres seks film. Han er tydeligt modnet — uden at være blevet for alvorlig og kedelig. Og så må vi jo bare håbe, at hans gode oplevelse med både optagelser og postproduktion af 'De hurtige og de døde' inspirerer ham til at fortsætte med at sætte sit helt specielle præg på store studiefilm — og så ind imellem lave en lille absurd afstikker til *horror-world*.

Og tilsidst en stor ros til Sharon Stone, der både har bevist, at hun har hjerne og ben i næsen. Hendes skål, må hun leve evigt og producere nogle flere film med Sam Raimi, en af de mest originale filmskabere i vor tid, ved roret.

'The Quick and the Dead' USA '94. prod: Joshua Donen, Allen Shapiro, Patrick Markey, Chuck Binder og Sharon Stone. instr: Sam Raimi. manus: Simon Moore. medv: Sharon Stone, Gene Hackman, Russell Crowe, Leonardo DiCaprio. længde: 115 min. udl: Nordisk Film. prem: 30.6.

Sharon Stone under et opgør med en af 'De hurtige og de døde's bad guys

